

TOPONIMIJA ŠIBENSKOG OTOČJA

IZDAVAČ
Sveučilište u Zadru
Centar za jadranska onomastička istraživanja

Biblioteka Onomastica Adriatica
Knjiga 7

GLAVNI UREDNIK
Vladimir Skračić

TAJNIK
Nikola Vuletić

UREDNIŠTVO
Vladimir Skračić, Dunja Brozović Rončević, Slobodan Čače, Emil Hilje, Josip Lisac,
Milenko Lončar, Damir Magaš, Kristijan Juran, Ante Jurić, Nikola Vuletić

ADRESA UREDNIŠTVA
Sveučilište u Zadru, Centar za jadranska onomastička istraživanja
Trg kneza Višeslava 9
23000 Zadar, Hrvatska
Tel. +385(0)23/200-826
E-mail: vskracic@unizd.hr

LEKTORICA
Ankica Bralić

RECENZENTI
Ankica Čilaš Šimpraga
Emil Hilje

Izdavanje ove knjige novčano su pomogli:
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
Općina Tribunj

TOPONIMIJA ŠIBENSKOG OTOČJA

Sveučilište u Zadru

onomasticadriatica

Centar za jadranska onomastička istraživanja
Zadar, 2016

CIP-Katalogizacija u publikaciji
Znanstvena knjižnica Zadar

UDK 811.163.42'373.21(497.5-37 Šibenik) (210.7)

TOPONIMIJA šibenskog otočja / <glavni urednik
Vladimir Skračić>. - Zadar : Sveučilište, Centar za jadranska
onomastička istraživanja, 2016. - 384 str. : ilustr. ; 30 cm. -
(Biblioteka Onomastica Adriatica ; knj. 7)

Bibliografija. - Sažetak na više stranih jezika.

ISBN 978-953-331-117-3

150325079

ISBN 978-953-331-117-3

SURADNICI

SLOBODAN ČAČE,

redoviti profesor u miru, suradnik Centra za jadranska onomastička istraživanja Sveučilišta u Zadru. Unutar povijesti staroga vijeka posebno se bavi povijesnom toponimijom.

JOSIP FARIČIĆ,

redoviti profesor na Odjelu za geografiju Sveučilišta u Zadru. Posebno se bavi povijesnom kartografijom, pomorskom geografijom i geografijom otokâ.

JELENA JOVIĆ,

diplomirani arheolog, vanjski suradnik u Muzeju grada Šibenika.

KRISTIJAN JURAN,

izvanredni profesor na Odjelu za povijest Sveučilišta u Zadru. Unutar povijesnih istraživanja posebno se bavi povijesnom antroponimijom i toponimijom.

ANTE JURIĆ,

docent u Centru za jadranska onomastička istraživanja Sveučilišta u Zadru. Bavi se suvremenom otočnom toponimijom i čakavskom dijalektologijom.

JADRAN KALE,

docent na Odjelu za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru. Posebno se bavi etnotaksonomijom, a unutar pučke arhitekture istraživanjem suhozida.

SANJA KLEMPIĆ BOGADI,

znanstveni suradnik Instituta za migracije i narodnosti u Zagrebu. Bavi se demogeografijom, migracijama i geografijom otokâ.

ŽELJKO KRNČEVIĆ,

muzejski savjetnik u Muzeju grada Šibenika; voditelj odjela srednjovjekovne arheologije; posebno se bavi srednjovjekovnim grobljima i nakitom.

ORSAT LIGORIO,

docent na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Bavi se prozodijskim i etimološkim pitanjima ranih grčko-romansko-slavensko-albanskih jezičnih dodira na istočnom Jadranu.

NINA LONČAR,

docent na Odjelu za geografiju, Centar za istraživanje krša i priobalja Sveučilišta u Zadru. Osobito se bavi geomorfologijom i paleogeografskim promjenama.

EMIL PODRUG,

viši kustos u Muzeju grada Šibenika. Bavi se prapovijesnom arheologijom.

VLADIMIR SKRAČIĆ,

redoviti profesor u miru, suradnik Centra za jadranska onomastička istraživanja Sveučilišta u Zadru. Unutar toponomastike posebno se bavi suvremenom nesominijom i metodologijom terenskih istraživanja.

ANA ŠITINA,

asistentica na Odjelu za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru. Bavi se ranonovovjekovnim slikarstvom na području sjeverne Dalmacije

NATAŠA ŠPRLJAN,

postdoktorandica u Centru za jadranska onomastička istraživanja Sveučilišta u Zadru. Bavi se čakavskom dijalektologijom i akcentuacijom.

NIKOLA VULETIĆ,

izvanredni profesor u Centru za jadranska onomastička istraživanja Sveučilišta u Zadru. Unutar romanistike posebno se bavi dalmatistikom i dalmatskim prežiticima u jadranskoj toponimiji.

SADRŽAJ

Od Punte Planke do Punte Bijanke...	1
-------------------------------------	---

ONOMASTIČKI AMBIJENT ŠIBENSKOG OTOČJA

Geografska obilježja šibenskih otoka (N. Lončar / S. Klempić Bogadi)	7
Šibenski otoci u antičkim izvorima (S. Čače)	41
Arheološka baština šibenskih otoka (E. Podrug / J. Jović / Ž. Krnčević)	49
Spomenici povijesnog graditeljstva na šibenskim otocima (A. Šitina)	77
Kulturni krajolik Oruta (J. Kale)	99

TOPONIMIJA ŠIBENSKOG OTOČJA

SUVREMENA GRAĐA

Suvremena toponimija šibenskog otočja (A. Jurić)	113
Metodologija	113
Korpus suvremenih toponima	115
Toponomastičke karte	161
Jezični opis građe	186
Abecedno kazalo toponima	207

POVIJESNA GRAĐA

Povijesna toponimija šibenskog otočja prema spisima šibenskih bilježnika od 15. do 17. stoljeća (K. Juran)	235
Geografska imena na starim kartografskim prikazima šibenskih otoka (J. Faričić)	247

JEZIČNA ANALIZA

Onimikon šibenskoga podmorja prema <i>Knjizi od brakov</i> Jere Rokića iz Prvić Luke (V. Skračić)	311
Semantička klasifikacija toponima na šibenskim otocima (V. Skračić / N. Šprljan)	321
Dalmatskoromanski relikti u toponimiji Šibenskog otočja i dalmatoromanskoga podrijetla (O. Ligorio / N. Vuletić)	347

SAŽETCI

Toponimija šibenskog otočja	355
Toponymy of the Šibenik archipelago	359
La toponymie des îles de Šibenik	363
La toponomastica delle isole dell'arcipelago di Sebenico	367
La toponimia de las islas de Šibenik	371

DALMATOROMANSKI RELIKTI U TOPONIMIJI ŠIBENSKOG OTOČJA

Orsat Ligorio, Univerzitet u Beogradu
Nikola Vuletić, Sveučilište u Zadru

UVOD

Jedinu značajnu studiju o etimološkim pitanjima toponimije užega šibenskog otočja (bez Murtera s pripadajućim otočićima i Kornatâ) predstavljaju sve do danas poglavlja »Žirje«, »Zlarin« i »Kopara« u Skokovu *Slavenstvu i romanstvu na jadranskim otocima* (Skok 1950 I: 150-159).¹ Skok je u njima ispravno protumačio neke ovdašnje dalmatoromanske toponime, kod drugih ponudio prijedloge o kojima se može raspravljati, dok je kod trećih naslutio predslavensko, odnosno romansko porijeklo, ostavivši ih bez rješenja. Vidimo dakle da je, kada je dalmatoromanski sloj u pitanju, u toponimiji šibenskog otočja ostalo prostora za dopune i nove prijedloge.² Laćajući se toga posla, građu crpimo iz novoga korpusa šibenske otočne toponimije, kojemu je i posvećen ovaj svezak, a usto se oslanjamo na arhivske potvrde koje Skoku nisu bile dostupne.³

Ovaj je prilog posvećen samo dalmatoromanskim toponimijskim reliktima, koji su u slavenski sustav po svoj prilici preuzeti kao toponimi. Iz njega su izostavljena ona imena koja Skok (1950 I: 70) s pravom naziva hrvatskim toponimima s romanskom osnovom, a to su toponimi izvedeni iz raširenih apelativa dalmatoromanskoga porijekla ili naknadno toponimizirani apelativi, kao što su, naprimjer, *Gārma*, *Komōrica*, *Koromoāšnja* ili *Prsūra*.⁴ Da ovu selekciju nije uvijek jednostavno provesti, pokazat će i rasprava o toponimu *Krbēla* u ovom prilogu.

O određenju ranosrednjovjekovne dalmatoromanštine, kao i o problemima lučenja latinskog od najstarijega romanskog sloja, već smo pisali u nekoliko radova. Usp. Vuletić 2007, Ligorio/Vuletić 2013, a za iscrpan pogled na kriterije Ligorio 2014. Na ovome mjestu važno je ponoviti da, u smislu bliže etimologije (*etymologia proxima*), dalmatoromanskom sloju pripada sav leksik i toponimija koji su u slavenski sustav dospjeli izravno iz govora dalmatinskih Romana, bez obzira na to jesu li u konačnici latinsko-romanskog ili drugog (grčkoga, liburnskog itd.) porijekla.

Nakon ovih kratkih metodoloških pojašnjenja, slijedi etimološka analiza pojedinih toponima sa šibenskih otoka, abecednim redom. U nju su, osim toponima za koje predlažemo dalmatoromansko porijeklo, uključeni i oni koje je Skok odredio kao predslavenske, bez obzira na to jesmo li mogli poduprijeti njegovo mišljenje ili nismo.

ETIMOLOŠKA ANALIZA TOPONIMA

Bākul, kartografski *Bavkul*. Otočić s JI strane Žirja. Skok (1950 I: 152) je odredio ovaj toponim kao dalmatoromanski, ali, što se tiče etimologije, nije dao nikakav konkretan prijedlog. Oblik *Bavkul* Skok uspoređuje s top. *Buāfku* na Molatu.⁵ Ovaj oblik, tj. sa *v* (> *f*), može biti od lat.-rom. PAUCULU u vezi s PAUCU 'malen', REW 6303, i znači 'malen, malecki'. No oblik *Bavkul* nije potvrđen

¹ Ta su poglavlja, kao i ona o toponimiji zadarskih otoka, napisana 1941. te su, u obliku zasebnih članaka, trebala izići u izdanju *Jadranske straže*, no njihovo je objavljivanje tada zaustavila talijanska okupacija Splita. U neznatno dopunjenoj verziji prvi su put objavljena 1950. Građu za ova poglavlja Skok je prikupljao između 1920. i 1940. V. Skok 1950 I: 5.

² U tome se u novije vrijeme, baveći se romanizmima u obalnoj toponimiji Žirja, okušala MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ (2011). Na ovome se mjestu nećemo osvrnuti na one njezine prijedloge koji se ne tiču pravih dalmatoromanskih toponimijskih relikata, već toponimijskih odraza apelativa dalmatoromanskoga porijekla. Što se pak tiče toponima *Mūna*, taj neće biti romanskoga porijekla, kako pokazuju i najstarije arhivske potvrde *Mulno* (1441), *Mulina* (1469).

³ Na srednjovjekovnim smo potvrdama iz spisa šibenskih bilježnika (Državni arhiv u Zadru) zahvalni dr. sc. Emilu Hilji i dr. sc. Kristijanu Juranu sa Sveučilišta u Zadru. Od pomoći su nam, osim toga, bili zapisi pok. Jere Rokića (1903.–1983.), ribara iz Prvić-Luke, koje nam je prepustio njegov sin.

⁴ Raspravljajući o ovoj vrsti toponima na Pagu, Skok (1950 I: 70) pronicljivo ističe: "Ovi, razumije se, ne mogu da govore išta o romanskim stanovnicima otoka."

⁵ Izvorni oblik molajskoga toponima je *Bavkul*. Odavde je, prema zakonu ondašnjeg govora, -ā- dalo -ua-, a -vC- postalo je -fC-. Za isto brdo na Molatu SKRAČIĆ (1996: MOE 1.2.14.) ima *Bāvku*.

na terenu, nego samo na karti.⁶ Prema tome, postavlja se pitanje jesu li *Bavkul* i *Bakul* isto? (Ako jesu, i etimologija će im biti ista.) Usporedi zato onom. *Gazul*, *Gažul*, bez *v*, od lat.-rom. GAUDIULU, ERHSJ I, s.v. *Gavže*, pored *Gavže*, *Gavš*, sa *v*. Čini se, prema tome, da AU pored *av*, *ov* – toga uobičajenog refleksa – može dati i *a*, *o*. Ako je tako, *Bakul* pored *Bavkul* bit će kao *Gažul* pored *Gavže*, tj. sa *a* od lat.-rom. AU, pa će tako *Bakul* biti isto što i *Bavkul*, a *Bavkul* je, kako mislimo, porijeklom od lat.-rom. PAUCULU.

Balūn. Manja uvala na JZ strani Žirja. Ime uvale *Balun* na otoku Sušcu Skok (1950 I: 225) izvodi od BALLA ‘kugla’, REW 908. I na Biševu postoji uvala istog imena. Nijedna od ovih triju uvala svojim fizičkim značajkama ne podupire Skokov prijedlog. Može biti od lat.-rom. VALLE ‘uvala’, REW 9124, + -ŌNE, kako misli Marasović-Alujević (2011: 20). Za betacizam usp. *Bol* < VALLU ‘uvala, bedem, nasip’, REW 9135.

Bonjān (Zlarin) i **Bojān** (Tribunj), kartografski *Obonjan*. Nenaseljen otok.⁷ Najstarije potvrde, *Obognam* i *Oboglian*, potječu iz 1469. i 1498. i pokazuju varijaciju *nj-lj* koja se nalazi i u današnjim oblicima, *Bonjan* i *Bojan* (od *Boljan*). Skok smatra *Obonjan* neslavenskim toponimom,⁸ što je vjerojatno istina, ali od koje riječi postaje – nije lako reći. Varijacija *nj-lj* iz parova *Bonjan*, *Bojan* i *Obognam*, *Oboglian* otkriva djelovanje asimilacije. Nije, međutim, jasno koji je oblik prvobitan: sa *nj* ili sa *lj*. (Također, ne može se isključiti da je takvih asimilacija, odnosno disimilacija bilo više, pa je tim teže reći koji je oblik prvobitan.) Prema tome, *Bonjan*, čini se, nije dozreo za etimologiju. Iako, sufiks *-an* jest nalik na lat.-rom. -ĀNU, kao u *Jakljan* < LICINIĀNU i sl.⁹ – ali može biti i slavenski, kao u top. *Obručan* ili *Obrvan*.

Kākanj, -knja. Nenaseljen otok. Prema Skoku (1950 I: 151) od lat.-rom. CYCNU ‘labud’, REW

2435, ali to – kako priznaje sam Skok – nije semantički održivo. Usp. *Kakanj* (Kistanje) i *Kakanj* (Bosna). *Kakanj* može biti od lat.-rom. CALCANEA ‘vapnenica’. (S L-N > n-n i n-n > Ø-n.) Sadržaj ‘vapnenica’ nalazimo u toponimima *Japleniško*, od *japno*, tj. *vapno*, i *Frnaža*, od lat.-rom. FURNU ‘peć (sc. za vapno)’.¹⁰ Ako je tako, *Kakanj* će biti relikv iz balkanskog latiniteta, ne iz dalmatske romanštine, budući da je geografija potvrdila ovog toponima šira od prostiranja dalmatoromanskog jezika. (Hrv. *klak* < lat.-rom. CALCE ‘vapno’ također je balkansko-latinska riječ.) Ostaje upitno.

Kāprijē.¹¹ Nenaseljen otok. Prema Skoku (1950 I: 150) od lat.-rom. CAPRA ‘koza’, REW 1647. Od ove riječi potječu i neki drugi dalmatoromanski toponimi, i to *Kopara* od lat.-rom. CAPRĀRIA i *Kopralj*, *Kopranj* od lat.-rom. CAPRĪLU. V. ERHSJ II, s.v. *Kōpar*. No nije jasan dočetak *-ije*. Skok ga tumači putem tzv. transmorfologizacije lat.-rom. *CAPRI,¹² ali nejasno je na što zapravo misli. Bit će zato prije da *-ije* potječe od lat.-rom. -EAE, kao u derivatu CAPREAE (sc. INSULAE),¹³ tj. ‘kozji otoci’, gdje CAPREAE po pravilu daje **Kaprije*, a **Kaprije* zatim postaje *Kaprije* putem *i*-anaptikse.¹⁴ Prvi spomen potječe iz 1447. i glasi *insula Chaprie*.

Kopāra. Otočić na kojem je stari dio Rogoznice. Prema Skoku (1950 I: 157) od lat.-rom. CAPRARIA (sc. INSULA) što je u vezi s CAPRA ‘koza’, REW 1647. (Dakle, ‘kozarski otok’.) Usp. *Kaprije* gore, također od lat.-rom. CAPRA. *Kopara* pokazuje disimilaciju R-R > Ø-r, tj. *Kopara* < *Koprara*, i kraćenje starog akuta, tj. *Kopāra* (ne *Kopāra*). V. Ligorio 2014: § 79. Prema tome, bit će iz vremena kad su posuđeni i drugi toponimi s *-āra* mjesto *-āra*. (Npr. *Lavdāra*.) Mletački, *Kopara* se zove *Caurera* (1333), što je pravilan mlet. odraz lat.-rom. CAPRARIA – ali bez disimilacije R-R > Ø-r iz oblika *Kopara*.

⁶ FINKAŠOJAT (1973–1974: 49, br. 845) bilježe *Bāku*, Jere Rokić samo *Bakul*, a Vrgadini ovaj otočić zovu *Bākulo* (JURIŠIĆ 1973: 20). Ako je *Bavkul* kartografska koruptela, onda su moguća i druga rješenja, a usporedba s molajskim oronimom otpada. MARASOVIĆ ALUJEVIĆ (2011: 19) tako pomišlja na odraz od lat.-rom. BACULU ‘štap’ zbog, kako kaže, »karakterističnog, dugoljastog oblika otočića«. Također, mogla bi u pitanju biti i metafora prema *bakul(a)* ‘žohar, buha’. Usp. tršč. *bācola* »blatta, scarafaggio« (DORIA 1991: 45). Na lžu je *bākula* »mali smeđi kukac sličan žoharu« (MARTINOVIĆ 2005: 14); a u Molatu je *bākula* »babura slična pauku« (ERHSJ I, s.v. *bagulina*). Semantička paralela u ovom slučaju je otočić *Krpejina* u Kornatima od *krpej*, tj. krpelj. Po obliku je *Krpejina*, kao i *Bakul*, malen i izdužen otok. V. SKRAČIĆ (ur.) 2013: KOE 7.0.

⁷ FINKAŠOJAT (1973–1974: 46, br. 706) imaju *Bonjān* za Zlarin, Prvič Luku i Prvič Šepurine.

⁸ SKOK 1950 I: 152: »Osim Obonjana sve sami naši razumljivi toponimi«.

⁹ Usp. SKOK 1950 I: 230sq.

¹⁰ Možda i *Levrnaka*. V. LIGORIO/VULETIĆ 2013: 474.

¹¹ Neutrum singulara, tj. ovo *Kaprije*. Drugi su padeži u pluralu gen *Kāprij*, dat. *Kāprima*.

¹² U ERHSJ II, s.v. *Kōpar* Skok precizira da je *-i* romanski nastavak za »pl. f«.

¹³ Oblik *Caprae* u antičkim je izvorima višestruko potvrđen za talijanski otok *Capri*. V. DIZTOP, 137.

¹⁴ Isti se tip anaptikse vidi u *irija* < *AERIA, ERHSJ I, s.v. *ājer*. V. LIGORIO 2014a: 72. Usp. i top. *Mundanije* (Rab, Pag), i to pod uvjetom da potječe od lat.-rom. *MONTANEAE, REW 5666, a ne od *Montem Daniel*, kako je predlagao Skok, ERHSJ II, s.v. **mnt*. **Montaneum* je bio predložio već JIREČEK (1901, 62), a *MONTANEA ŠIMUNOVIĆ (1986: 77) i VULETIĆ (2011: 687). Srednjovjekovne rapske potvrde glase *Mondaneo* i *Mondano* (1369).

Krāpanj, -pnja.¹⁵ Naseljen otočić u blizini obale, pred Brodaricom (kraj Šibenika). Skok (1950 I: 155) smatra da se radi o toponimu grčkog porijekla, od grč. κόπρανον 'blato', ali ne insistira na toj etimologiji zbog toga što se *Krāpanj* i κόπρανον ne podudaraju u fonetici.¹⁶ No *Krāpanj* može biti grčkog porijekla, samo ne od grč. κόπρανον, nego od δρέπανον 'srp', prema obliku otoka. (Tj. od demin. δρεπάνιον.) Prema Skoku od grč. δρεπάνιον potječe i *Trpanj* na Pelješcu, ERHSJ III, s.v. U *Krāpanj* grupa *dr-* daje *tr-*, kao u *Trpanj*, a *tr-* daje *kr-*, kao u *krpal* od lat.-rom. PŪRPŪRA. V. JE III, s.v. *poropòrela*. Najstarija potvrda potječe iz 1402. i glasi *insulam Crapani*. Od *Krāpanj* potstade ime obližnje hridi *Krapljün*.¹⁷

Krbēla, Vēla i Māla. Otočići između Krapnja i poluotoka Oštrica. Imenodavni postupak vjerojatno je išao od većeg od ovih dvaju otočića. Po Skoku (1950 I: 155) od ĆURVU 'kriv, zakrivljen', REW 2423, + -ĒLLA, a po Vinji (JE II, s.v. *Krbēla*) od ĆRĪBĒLLU 'rešece'.¹⁸ Glasovno, oba su rješenja prihvatljiva. Vela Krbela izrazito je zakrivljena oblika, što bi išlo u prilog Skokovu prijedlogu.¹⁹ S druge strane, Vinja *loc. cit.* s pravom ističe da »u nesonimiji naše obale postoji znatan broj otočića i hridi koji nose prozirno ili neprozirno ime po nekom kućanskom predmetu« (npr. *Parsura*, *Škrovada*, *Pijat*). Ovisno o tome koji se prijedlog prihvati, ime *Krbela* može biti pravi dalmatoromanski toponimijski prežetak, ali isto tako može biti da je riječ o kasnijoj toponimizaciji opće imenice dalmatoromanskog porijekla.²⁰ Najstarija je potvrda *due Cherbelle* iz 1483.

Logorün. Nenaseljen i izduljen otočić pred Tribunjem, kraj Vodicā. Skok (1950 I: 151) smatra da se radi dalmatoromanskom toponimu. Us-

poređuje ga s top. *Logarone* (1266) i *Lagaronno* (1338) kraj Splita te pomišlja na odraz grč. λαγάρος 'mekan', ali – kako sam kaže – veza se »ne vidi pravo«. Upitno. Osim ovoga postoji još nekoliko opcija. Prvo, **illu glareone*. Ligorio (2014: 156) usporedio je *Logarone*, *Lagaronno* s top. *Gloron* u Baru i izveo i sva tri toponima (*Logarone*, *Lagaronno*, *Gloron*) od lat.-rom. univerbata **illu glareone* u vezi s GLAREA 'šljunak', REW 3779. (Ono **illu* je član koji se u dalmatskoj romanštini zna spojiti s početkom riječi; to je tzv. metanaliza.) Pretpostavlja se da je razvitak tekao ovako: **illu glareone* > **loglarone* > **loglorone* > **logorone*. Drugo, na Vrgadi se Logorun zove *Lokorün*. V. Jurišić 1973: 108. *Lokorun* se pak poredi s top. *Lokrum* kraj Dubrovnika,²¹ a *Lokrum* prema Skoku potječe od **illu acrumine*, ERHSJ II s.v. *Lòkrum*, u vezi s ACRUMEN 'kiselo voće, agrum', REW 115. Ova etimologija traži da se pretpostavi *u-*anaptiksa. Treće, *Logarone*, *Lagaronno* i *Logorun* slične talijanskim top. *Longarone*, *Longherone* koji potječu od lat.-rom. LŌNGU 'dugačak', REW 5119, i izvedeni su, kako se čini, sufixsima -ĀRIU i -ŌNE.^{22 23} Ovo značenje odgovara izduljenu i tanku otoku kakav je Logorun. No ova veza traži da se pretpostavi asimilacija *o-a* > *o-o* i gubitak nazala iz prvog sloga. Prema tome, i usred svih ovih mogućnosti, slučaj Logoruna ostaje neizvjestan.

Orüt ili Jorüt, kartografski *Zmajan*.²⁴ Nenaseljen otok između Tijata i Kaprijâ. Skok (1950) ovaj toponim izvodi iz pslav. *obrōdъ (ЭССЯ 29: 117), odakle je i *orōdъje 'oruđe',²⁵ ali arhivalije pored *Orut* (1422. i dalje) imaju i *Oruith* (1455), tj. sa *j*.²⁶ Oblik *Oruith* upućuje na lat.-rom. ABRUPTU 'strm'.²⁷ (Nije u REW-u.) U glasovnom razvitku

¹⁵ Na Zlarinu *Krāpan* (FINKA/ŠOJAT 1973–1964: 44, br. 598).

¹⁶ SKOK 1950 I: 155: »Ovo tumačenje ne može se uzeti kao pouzdano zbog toga, što grčki samoglasnik o u našim posuđenicama iz grčkog ili ostaje ili se sužava u samoglasnik u.«

¹⁷ S promjenom *nj > lj*. Ova promjena vidi se i u etnik *Krāpani* (gdje *nj > lj*, a *lj > j*).

¹⁸ Odrzi lat.-rom. ĆRĪBĒLLU nisu u nas potvrđeni u značenju 'rešeto', ali jesu u značenju 'petrovo uho, *Haliotis tuberculata*'. Da su nazivi *krivelj*, *krbelf* i var. nastali metaforom prema rešetu, zbog karakterističnih rupica na ljušturi ovoga mekušca, pokazuje i naziv *rešece*, što ga petrovo uho nosi u Baškoj. Usp. JE II, s.v. *Krbēla*.

¹⁹ Pritom Vinja *loc. cit.* drži da se Skokov prijedlog ne može prihvatiti »upravo zbog umanjeničke tvorbe«. No poimeničene izvedenice na -ĒLLU/-ĒLLA od ĆURVU postoje u katalonskom i španjolskom u značenju 'srp, kosir', što je Skoku bilo poznato. Usp. SKOK 1950 I: 156, bilj. 3.

²⁰ Međutim, naša analiza kornatskoga toponima *Krbār* pokazuje da kod oblika na *Krb-* dolaze u obzir i druga formalno prihvatljiva lat.-rom. etima. V. LIGORIO/VULETIĆ 2013: 470.

²¹ Tako i sam Jurišić na navedenom mjestu.

²² Također s bogatom porodicom toponima na sjeveroistoku Italije, koji nastavljaju stari apelativ *longara* 'striscia di terreno molto lunga e stretta'. V. DizTOP, 360.

²³ PELLEGRINI (1990, 188) svrstava ih u skupinu nastavljača lat.-rom. LONGURIU 'pertica, stanga', 'forma di terreno allungata'.

²⁴ FINKA/ŠOJAT 1973–1974: 46, br. 711 imaju *Orüt* i *Rüt*, kao supostojeće varijante iz Prvić-Luke.

²⁵ Ne izravno (jer ga nije obradio posebno), nego u kazalima (II, 28) gdje pod *Orut* upućuje na *Orud*, otočić kod Drvenika Velog, i ondje uspoređuje *Orud* sa slov. *orōd* i ukr. *opōd*. (Sic! ЭССЯ ima samo ukr. *opūda*.) V. Skok 1950 I, 167, bilj. 12. Isto SKOK (1950 I: 47) drži i za top. *Orūda* u Kvarneru, ali ga (valjda propustom) ne uspoređuje s *Orud*. Bilo kako bilo, niski i maleni otočići *Orud* (0,39 km²) i *Oruda* (0,40 km²) teško da mogu stati uz deseterostruko veći *Orut* (3,3 km²) koji je poprilično strm, s dvama vrhovima od koji jedan ima 142 m, a drugi 98 m.

²⁶ Ove potvrde Skoku nisu bile poznate.

²⁷ Ovo značenje pronalazi opravdanje u fizičkim značajkama otoka. V. bilj. 25.

grupa -PT- zamijenjena je, kako se čini, sa -pt-, a ovo -pt- je po zakonu čakavskog dijalekta dalo -jt-. Usp. -jt- mjesto -CT- u top. *Tijat* dolje. Oblik *Orujt* (= *Oruith*) ostao je poslije *Orut* kao što je *trata* postao od *trajta*. (Od lat.-rom. TRACTA, ERHSJ III, s.v. *trät* (II).) Varijanta *Jorut* pokazuje *j*-protezu, tu poznatu odliku dalmatoromanskih posuđenica, koja je potvrđena i u mnogim drugim reliktima, kao npr. u *jastog* od lat.-rom. ASTACU ili *jarbol* od ARBORE.

Tijat, Tijata; starije **Tihat, Tihta**. Nenaseljen otok kraj Prvića.²⁸ Prema Skoku (1950 I: 151) latinsko-romanskog porijekla, ali bez etimologije. Bit će bez sumnje od lat.-rom. TECTU 'krov', REW 8609. (*Krov* bi bio vrh *Tijata*, neobično pravilan i prominentan (v. sliku)). Lat.-rom. TECTU > *Tijat*, s tim da grupa -CT- daje slav. -kt-, a -kt- po zakonu čakavskog dijalekta postaje -jt-, putem grupe -ht-. Usp. čak. *lahta*, *lajta*, *nohta*, *nojta* od gensg *lakta*, *nokta*. Prema tome, oblik *Tiht-* nastavlja prvu fazu, tj. -kt- > -ht-, a oblik

SL. I. Otok *Tijat*

Tijt- nastavlja drugu fazu, tj. -ht- > -jt-.²⁹ Gensg *Tijata* postao je, vjerojatno, analogijom prema nominativu. To jest, tako što je *Tihat*, *Tihta* po pravilu postalo *Tihat*, *Tijta*, a odavde je onda postalo *Tijat*, *Tijata* s *Tijata* mjesto *Tijta* prema *Tijat*. (Tzv. ujednačavanje osnove.) Od *Tijat* postade još top. *Tijaščica*, ime uvale na *Tijatu*.

Tmära (Primošten, Prvić-Luka), **Pnära** (Zlarin), **Punära** (Zlarin), **Apnära** (Krapanj). Nenaseljen otočić pred Grebašticom. Skok (1950 I: 156) pozna samo oblik *Tmara* i, na temelju tog podatka, smatra da se radi o imenu nejasnog porijekla (koje, kako misli, možda potječe od grč. riječ *τομήριον* 'odrezak, landa'). No fizičke karakteristike ovog otočića, koji je poprilično nizak, ne podupiru taj Skokov prijedlog. Prema novim podacima, tj. *Pnara*, *Punara*, *Apnara*, jasno je, u usporedbi s oblikom *Tmara*, da se radi o starom toponimu. Na ovo ukazuje varijacija *Tm-/Pn-* i kračina na mjestu starog akuta, kao u *Kopära* gore. (To jest, nije *Tmära* nego *Tmära*, prema lat.-rom. -ARIA. Također, *Pnära*, *Punära*, *Apnära*). Drugo nije jasno. Tako nije jasno koja je varijanta prvobitna, sa *Tm-* ili sa *Pn-*, i od čega, prema tome, sama riječ postaje.³⁰ No kao radnu hipotezu mogli bismo predložiti dalm.-rom. **komaria* (sc. *insula*) od lat.-rom. COMÄRU 'maginja', REW 2072, i to pod uvjetom **kom-* > **km-* > **tml/pn-*.^{31 32} (Varijanta *Punära*, kako se čini, odavde postaje anaptiksom, a *Apnara* protezom.³³) Relikti lat.-rom. COMÄRU obilno su posvjedočeni u istočnojadranskoj toponimiji uključujući zadarško-šibensku zonu gdje, u Pašmanskom kanalu, nalazimo otočić *Komörnrik*.³⁴

Zlärin.³⁵ Naseljen otok, drugi po veličini u šibenskom kraju. Prema Skoku (1950 I: 155) predslavenskog porijekla.³⁶ Ako je romanski, može biti od lat. SÖLÄRIU 'prisoj'. V. REW 8063. Usp. *Monte Solaro* na otoku Capriju u Italiji i, kod nas, brdo *Solär* u ERHSJ III s.v. *slär*. Lat.-rom. SÖLÄRIU u šibenskom kraju zabilježen je i izvan toponimije, u obliku dalm.-rom. relikta *slär* 'bal-

²⁸ Nomsg *Tihat* posvjedočen u grafiji *Tichat* (čit. *Tihat*) u reformacijama Šibenskoga statuta iz 1385. i 1390. (Poslije i u XV. st., g. 1447.) Gensg *Tihta* posvjedočen je *passim* u zapisima ribara Jere Rokića.

²⁹ Za -kt- > -ht- usp. *h(t)obotnica* < *ОСТОРОД-, Лигорио 2014b; za -ht- > -jt- usp. *trajta* < TRACTA, ERHSJ III, s.v. *trät*, putem **trahta*.

³⁰ Upitno je jesu li naši oblici *Tmara* i *Punara*, *Pnära* u vezi s toponimima *Teraria* i *Poraria* (Ravenat) koji nisu identificirani, ali, po svojoj prilici, padaju između Drvenika i Šibenika. V. ČAČE 2009: 64. Štoviše, ni *Leporaria* nije daleko od toga — ali s Ravenatovim potvrđama valja biti iznimno oprezan. V. LIGORIO/VULETIĆ 2013: 479–480.

³¹ Dalm.-rom. **komaria* > *Tmara* kao *slär* < SÖLÄRIU, ERHSJ III, s.v. i sl.

³² Usp. *Krapanj* od grč. *δρεπάριον* gore.

³³ Usp. *a*-protezu u *Akšum*, *Apšum* za *Pšunj* (*Šunj*). V. SKOK 1950 I: 240.

³⁴ Usp. kazala u SKRAČIĆ 1996, VULETIĆ 2007: 354 i LIGORIO 2014: 115.

³⁵ SKOK (1950 I: 155) ima *Zlärin*; FINKA/ŠOJAT (1973–1974: 44, br. 616) imaju *Zlärin*.

kon' (sc. prema suncu), ERHSJ III, s.v. (S napomenom »Šibenik, šibenski otoci, Prvić, Vodice«.) I *slar* i *Zlarin*, što se fonetike tiče, pokazuju gubitak lat.-rom. -ō- u protonici (tzv. sinkopa). No nastavak *-in* ima samo *Zlarin*. Odakle potječe to *-in*? Kako se po akcentu čini, *-in* u *Zlārin* neće biti od -ĪNA, kao u *Sòline*, niti od -ŌNA, kao u *Sòlin*. (To jest, ako se ne usporedi s *Plömin*.) Mjesto toga može biti od našega *-in*.³⁷ Slično je *kòlar*, -ára u ERHSJ II s.v. – ali *kòlarin*, ne *kolārīn*. Oblik *Zlarin* prvi je put zabilježen 1322. godine,^{38 39} a iz XV. st. imamo još potvrde *Slarin* (1444), *Zlarin* (1449) i *Člarin* (1459). *Zl-* mjesto *sl-* (kao u reliktu *slar*) može biti ili stvar asimilacije ili posljedica mletačkog utjecaja.

Žirje.^{40 41} Najveći šibenski otok, naseljen. Prema Skoku (1926: 391) od grč. γυρός 'okrugao'. (Isto u Skok 1950 I: 151, 164.) Grč. γυρός daje *Žirtako* što grč. γυρ- > dalm.-rom. **gjur-* > **gūr-* a dalm.-rom. **gūr-* se zaima kao slav. **žūr-*, tj. *žyr-* odakle na koncu postaje hrv. *Žirje*.^{42 43} Nastavak *-je* Skok tumači kao u top. *Kaprije* gore, tj. putem tzv. transmorfolozizacije rom. *-i* kao u *Zuri* dolje. Upitno. Bit će prije analogijom prema *Kaprije*, tj. od izraza tipa *Žir* i *Kaprije* odakle je onda *Žirje* i *Kaprije*. (tzv. homojoteleuton.) U dubrovačkom kraju usp. *Mrkana* i *Bobara* od *Mrkan* i *Bobara*. Pod γυρός 'okrugao' vjerojatno se misli na oblik stijena. Ovaj sadržaj u grčkoj nesonimiji seže do Homerovih vremena (δ 500, 507), a posvjedočen je i u našoj nesonimiji, bilo kao *Obručan*, *Obljak*, *Punta Kružića* ili kao *Krklant*, *Krknata*, *Krknjaš* (od lat.-rom. CIRCŪLU 'krug').^{44 45} Prema tome, ništa se ne priječi Skokovu prijedlogu ni fonetički

ni semantički. Najstarija potvrda potječe iz 1060. i glasi *Iuris*,⁴⁶ a poslije se javlja *Zuri* (1285) i *Zirje* (1324).⁴⁷

ZAKLJUČAK

Na području užega šibenskog otočja Skok je dalmatoromansko porijeklo, više ili manje izričito, pripisao sljedećim toponimima: *Bavkul*, *Kakanj*, *Kopara*, *Tmara*, *Žirje*.⁴⁸ (Pritom za *Bavkul* nije predložio etimologiju.) Izvjesno je, iako to nigdje izrijekom ne stoji, da u dalmatoromanske ubraja još i toponime *Kaprije* i *Krbela*. Romanško porijeklo naslućuje za toponime *Logorun* i *Tijat*. Predslavenski su mu toponimi još *Obonjan* i *Zlarin*, no i njih ostavlja bez etimologije. Od svih navedenih toponima, grčkoga bi porijekla, u smislu dalje etimologije, bili *Krapanj*, *Tmara* i *Žirje*. Za *Orut* je Skok neizravno predložio slavensko postanje.

Mi smo potvrdili Skokov prijedlog za toponim *Kopara* te, uz neke korekcije, za *Kaprije* i *Žirje*. Nove smo, dalmatoromanske etimologije predložili za toponime *Bakul*, *Krapanj*, *Logorun*, *Orut*, *Tijat*, *Tmaral/Pnara/Apnara* i *Zlarin*. Postanje nesonimâ *Kakanj* i *Bonjan/Bojan* ostaje upitno, iako je vjerojatno predslavensko. Za *Balun* se može prihvatiti prijedlog Marasović-Alujević (v. gore), a za *Krbela* može biti u pravu kako Skok tako i Vinja (v. gore).

Dalmatoromanske toponimijske relikte na užem šibenskom otočju valja, radi potpune slike, usporediti sa stanjem latinsko-romanske toponi-

³⁶ »Toponomastik može da reče još samo to, da se toponim *Zlarin* ne može da objasni na osnovu slavenskih leksičkih elemenata. Toponim je zbog toga razloga sigurno predslavenski.«

³⁷ Sufiks *-in* u našoj nesonimiji tipičan je za manje i nenaseljene otoke. (Npr. *Čavlin*, *Čutin*, *Dolin* i sl.) U slučaju *Zlarina -in* ne mora biti primarno, nego može biti kasnijega datuma. Usp. potvrdi *Čutang* (1455., sic!) za *Čutin* kraj Cresa gdje je *-anj* zamijenjeno s *-in*.

³⁸ ŠD, 18.

³⁹ Što se tiče potvrde *insula Zlarin vocata* (ŠD, 6–7), priređivači u proširenoj verziji isprave o osnutku šibenske biskupije iz 1298. navode da su tekstovi o utvrđivanju posjeda vjerojatno kasnijega porijekla. V. ŠD, 3.

⁴⁰ FINKA/ŠOJAT (1973–1974: 49, br. 846) imaju *Žirje*.

⁴¹ Neutrum singulara, ovo *Žirje*. Drugi su padeži u pluralu: *Žiraj*, *Žirjima*. Skok (1950: 150) ima dva puta *Žiraje* s napomenom »čakavski«, ali takav oblik danas ne postoji. *Žiraje* izgleda kao da je izvedeno iz genpl *Žiraj*.

⁴² Zamjena u > *ju* poredi se s *ju* < u u *oljuga* < ὀλυγός, ERHSJ I, s.v. *aljuga*, *Čuprijan* < Κυπρίανος, ERHSJ I, s.v. *Ciprijan* i drugim dalmatoromanskim grecizmima. (Popis svih primjera s ovom zamjenom v. u LIGORIO (2015: 147–155)).

⁴³ U dalmatskom jeziku, zbog fonotaktičkih pravila latinske gramatike, akcent se pomiče. (Grč. γυρός > dalm.-rom. **gjūru*.) U **gjūru* akcent se nalazi u otvorenom slogu i u toj se poziciji onda, po pravilu dalmatskog jezika, razvija fonetska dužina. To jest, *gjūru* > *gjūru*. (Odavde **gjur-*, **gūr-*, sa ū, odozgo.) Dalm.-rom. *gjūru* zaima se dalje kao slav. **žūr-*, a odavde po pravilu postaje slav. **žyr-*, tj. hrv. *žir-*.

⁴⁴ Riječ je o Girejskim stijenama, grč. Γυραι πέτραι, na kojima se, ploveći po Egejskom moru, nasukao Ajas Manji.

⁴⁵ Usp. npr. kazala u SKRAČIĆ 1996.

⁴⁶ U potvrdi *insula, que vocatur Iuris* iz darovnice Petra Krešimira IV. samostanu sv. Ivana u Biogradu. Varijanta *Zuri*, koju Skok smatra najstarijom, potječe iz druge verzije te isprave koja je, međutim, sačuvana u prijepisu iz 1324. V. CD I, 87–90. Najstariji autentičan dokument u kojem se javlja oblik *Zuri* potječe iz 1285. godine. V. CD VI, 528. U drugim dokumentima razmjerno je česta grafija *Čuri*. V. CD IX, 3 i dalje.

⁴⁷ V. CD IX, 216.

⁴⁸ U Skokovoj interpretaciji toponimâ *Bavkul* i *Žirje* izrijekom se spominje termin *stardalmatinski*, u njega ekvivalent terminu *dalmatoromanski* (Skok 1950 I: 151, 152); kod glasovnog sastava toponima *Kakanj* poseže za usporedbom s raguzejskim izgovorom (151); *Kopara* mu je dokaz da su »stari Hrvati zatekli Romane u Stelponi« (157), a *Tmara* »predslavenski grčko-romanski naziv« (159), što je jednako kao da je rekao da su ovi toponimi dalmatoromanski.

mije na sjevernodalmatinskom otočju općenito, a osobito u Kornatima. Ti relikti na šibenskim otocima ne uključuju toponime koje bismo morali pripisati predrimskom supstratu: svi se, s većom ili manjom pouzdanošću, daju izvesti iz latinsko-romanskih ili grčkih osnova.⁴⁹ Zatim, na šibenskim otocima nema predijalnih toponima, kakve nalazimo na kopnu bližim zadarskim otocima.⁵⁰ Nije zabilježen ni hidronim *Šipnata*, od lat.-rom.

SIPHONĀTA, bogato zastupljen u sjeverozapadnom susjedstvu.^{51 52} Važno je, s druge strane, da svi veći šibenski otoci, osim Prvića, ali i neki manji, nose predslavska imena. Okolnosti slavensko-romanskih dodira, koje su uzrokom takvu stanju, bit će potrebno razmotriti u kontekstu saznanja što ih povijesna znanost i arheologija mogu ponuditi o šibenskom otočju tijekom antike i rano-ga srednjeg vijeka.⁵³

LITERATURA

CD = *Codex Diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*.

ČAČE, S. (2009): Najstarija naseljenost otoka Vrgade i prvi spomen njegova imena, u: SKRAČIĆ, V. (ur.) 2009, 61-68.

DORIA, M. (1991): *Grande dizionario del dialetto triestino: Storico, etimologico, fraseologico* [con la collaborazione di Claudio Noliani], Edizioni «Trieste oggi», Trieste.

DIZTOP = Queirazza, G./Marcato, C./Pellegrini, G. B./Petracco Siccardi, G./Rossebastiano, A. (1997²): *Dizionario di toponomastica: Storia e significato dei nomi geografici italiani*, UTET, Torino.

ERHSJ = Skok, P. (1971-1974): *Etimologijski rječnik hrvatskog ili srpskog jezika*, JAZU, Zagreb, (4 sv.).

FINKA, B./ŠOJAT, A. (1973-1974): Obalna toponimija zadarsko-šibenskoga kopna i šibenskog otočja, *Onomastica Jugoslavica*, 3-4: 27-64 + 6 karata.

HOLZER, G. (2007): *Historische Grammatik des Kroatischen: Einleitung und Laut-geschichte der Standardsprache*, Peter Lang, Frankfurt am Main.

JE = VINJA, V. (1998-2004): *Jadranske etimologije: Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, HAZU/Školska knjiga, Zagreb (3 sv.).

JIREČEK, K. (1901): Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters. Erster Theil. *Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Phil.-hist. Classe*, XLVIII: 1-104.

JURIĆ, A. (2010): *Jezična i onomastička obilježja toponimije zadarsko-šibenskog otočja i priobalja*, Sveučilište u Zadru, Zadar (doktorska disertacija).

JURIŠIĆ, B. (1973): *Rječnik govora otoka Vrgade*, JAZU, Zagreb.

LIGORIO, O./VULETIĆ, N. (2013): Dopune Skokovim kornatskim etimologijama: toponimi predslavenskog i dalmatoromanskoga podrijetla. U: SKRAČIĆ, V. (ur.) 2013, 459-487.

LIGORIO, O. (2014a): *Problem leksičke stratifikacije u adrijiaticci*, Sveučilište u Zadru, Zadar (doktorska disertacija).

LIGORIO, O. (2015): Sh. *Korčula. Lucida intervalla*, 44, Beograd, 147-155.

MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ, M. (2011): Etimologijsko istraživanje romanskih obalnih toponima Žirja, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*, 4: 17-27.

MARIČIĆ, T. (2000): *Rječnik govora mjesta Kukljice*, Matica hrvatska, Zadar.

MARTINOVIĆ, Ž. (2005): *Rječnik govora otoka Iža*, Gradska knjižnica Zadar, Zadar.

⁴⁹ Supstratski su pak toponimi dobro zastupljeni u toponimiji zadarskog otočja (s Pagom). Ovamo, s priličnom sigurnošću, pripadaju povijesni toponim *Kissa* (> *Caska*) na Pagu, zatim neslonimi *Maun*, *Skrda* i *Škarda*, *Vir*, *Ist*, *Iž*, *Rava* te povijesni toponimi *Tilagus* (> *Telašćica*) i *Megarus* na Dugom Otoku. Usp. Skok 1950 I: 71, 75, 95, 110-111, 116. Za predrimske toponime u Kornatima v. LIGORIO/VULETIĆ 2013.

⁵⁰ To su *Povljana* na Pagu, *Ugljan* i *Lukoran* na Ugljanu, *Mrljane* i *Pašman*, možda i *Nevidane*, na Pašmanu. Usp. Skok 1950 I: 259; VULETIĆ 2007. Na užem šibenskom otočju kandidat za status predijalnog toponima mogao bi, s formalnih razloga, biti samo *Bonjan/Bojan*, no mi ga nismo uspjeli tako protumačiti. Izostanak predijalne toponimije vjerojatno je u vezi koliko s prirodnim obilježjima i veličinom šibenskih otoka, toliko i s nepostojanjem većega gradskog središta na nasuprotnoj obali u razdoblju antike. Usp. MATJAŠIĆ 1983: 128.

⁵¹ *Šipnata* i var. dolazi na Rabu, Pagu, Molatu, Dugom Otoku, Zverincu, Sestrunjju, Ižu, Pašmanu, Vrgadi i Kornatu. Usp. kazala toponima u SKRAČIĆ 1996, SKRAČIĆ (ur.) 2006, 2009, 2011, 2013; ERHSJ III, s.v. *Šipnata*; VULETIĆ 2011: 689; LIGORIO/VULETIĆ 2013: 481.

⁵² Na Prviću i na Žirju bilježimo *Šepurina*, tip koji po nekim autorima (JURIĆ 2010: 275; MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ 2011: 24-25) potječe od SIPHONE, REW 7950a. Skok ne misli tako, u čemu bismo mu dali za pravo. Usp. ERHSJ III, s.v. *šepurina*; VULETIĆ 2011: 689.

⁵³ Skok (1950 I: 79) je, pišući o zadarsko-šibenskom arhipelagu, zaključio da je »romanstvo na ovim otocima moglo [...] imati podršku samo u Zadru«. Ta se njegova ocjena zasniva u prvom redu na vijestima o naseljnosti sjevernodalmatinske obale i otokâ kod Konstantina Porfirogeneta. S druge strane, nije dvojio da je do izravna susreta Slavena i dalmatinskih Romana došlo na području današnje Rogoznice. Usp. Skok 1950 I: 157-158.

- MATIJAŠIĆ, R. (1983): Antičko nasljeđe u toponimiji Istre. Toponimi *-an, -ana* u Istri i Dalmaciji, *Histria Historica*, 4/2, 107-133.
- PELLEGRINI, G. B. (1990): *Toponomastica italiana*, Hoepli, Milano.
- REW = MEYER-LÜBKE, W. (1935³): *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Carl Winters Universitätsbuchhandlung, Heidelberg.
- ROSETTI, A. (1961): *Istoria limbii române*, vol. II, Editura Academiei R.P.R., București.
- SKOK, P. (1926): Zur Chronologie der Palatalisierung von *c g qu gu* vor *e i y j* im BALKANLATEIN, *Zeitschrift für romanische Philologie*, XLVI: 385-410.
- SKOK, P. (1950): *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima: toponomastička ispitivanja*, Jadranski institut JAZU, Zagreb, (2 sv.).
- SKRAČIĆ, V. (1996): *Toponimija vanjskog i srednjeg niza zadarskih otoka*. Književni krug–Split/Matica hrvatska – Ogranak Zadar, Split/Zadar.
- SKRAČIĆ, V. (ur.) (2006): *Toponimija otoka Pašmana*, Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja, Zadar.
- SKRAČIĆ, V. (ur.) (2007): *Toponimija otoka Ugljana*. Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja, Zadar.
- SKRAČIĆ, V. (ur.) (2009): *Toponimija otoka Vrgade*. Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja, Zadar.
- SKRAČIĆ, V. (ur.) (2011): *Toponimija otoka Paga*. Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja, Zadar.
- SKRAČIĆ, V. (ur.) (2013): *Toponimija kornatskog otočja*. Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja, Zadar.
- ŠD = BARBARIĆ, J./KOLANOVIĆ, J. (prir.) (1986): *Šibenski diplomatarij: zbornik šibenskih isprava*, Muzej grada Šibenika, Šibenik.
- ŠIMUNOVIĆ, P. (1986): *Istočnojadranska toponimija*, Logos, Split.
- VULETIĆ, N. (2007): Toponimi romanskog postanja na Ugljanu i Pašmanu, u: Skračić (ur.) 2007, 345-360.
- VULETIĆ, N. (2011): Dalmatoromanski prežitci u toponimiji otoka Paga, u: Skračić (ur.) 2011, 681-692.
- ZJAČIĆ, M. (1952): Spisi šibenskog notara Slavogosta, *Starine*, 44, 201–298.
- ЭССЯ = ТРУБАЧЁВ, О. Н./ЖУРАВЛЁВ, А. Ф. (1974): *Этимологический словарь славянских языков*, Наука, Москва (37 sv.).
- ЛИГОРИО, О. (2014b): Сх. хоботница, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LVII/2, 7–11.